

Sygn. akt III AUa 369/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 września 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Iwona Niewiadowska-Patzer
Sędziowie:	SSA Hanna Hańczewska-Pawłowska (spr.) SSA Katarzyna Wołoszczak
Protokolant:	st.sekr.sądowy Alicja Karkut

po rozpoznaniu w dniu 13 września 2012 r. w Poznaniu

sprawy z odwołania (...) **Sp. z o.o. we W.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.**

przy udziale zainteresowanej: M. D.

o składki

na skutek apelacji (...) Sp. z o.o. we W.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Zielonej Górze z dnia 21 grudnia 2011 r. sygn. akt IV U 1263/11

o d d a l a apelację.

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. decyzjami z dnia 22.04.2011r. i 10.05.2011r., stwierdził, że podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, chorobowe i wypadkowe stanowi również wskazany w tych decyzjach przychód osiągnięty przez zainteresowanych M. D., D. S., M. S., J. S., M. T., K. Ś., W. K., D. B., P. G., A. M., B. M., J. G., Z. H., S. M. i P. M. z tytułu ich zatrudnienia na umowę o pracę u płatnika składek (...) sp. z o.o. we W. określany w dokumentacji finansowej płatnika jako „talony świąteczne”. W przypadku zainteresowanej M. D. był to również przychód w kwocie 73,22zł z tytułu wykonywania na rzecz odwołującego prac inwentaryzacyjnych w ramach umowy zlecenia.

Odwołania od tych decyzji złożył płatnik składek (...) sp. z o.o. we W.. W uzasadnieniu podniesiono, że wypłaty z funduszu socjalnego wypełniają tezę art. 8 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych. Zarzucił jednocześnie organowi rentowemu uchybienia proceduralne, które jego zdaniem miały wpływ na wynik postępowania, a także błąd w poczynionych ustaleniach faktycznych. Odwołujący wskazał w szczególności, że bezpodstawny jest

zawarty w decyzjach zarzut powanego, że odwołujący administrując środkami ZFŚS nie badał sytuacji życiowej i rodzinnej pracowników oraz że wypłacił te świadczenia bez uwzględniania kryterium socjalnego. Pozwany stawiając taki zarzut nie wskazał jednocześnie, jakie kryteria socjalne winny mieć jego zdaniem zastosowanie oraz jakie przepisy kwestie te regulują. Odwołujący stwierdził, że nie do wszystkich świadczeń z funduszu socjalnego musi być stosowane kryterium socjalne. Jednakże i ono było brane pod uwagę w przypadku świadczeń będących przedmiotem zaskarżonych decyzji. Są to świadczenia socjalne i znajduje do nich zastosowanie § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w sprawie szczególnych zasad ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe. Odwołujący wnosił o zmianę zaskarżonych decyzji przez ustalenie, że przychody w nich wymienione nie stanowią podstawy wymiaru składek.

Sprawy dotyczące wyżej wymienionych zainteresowanych połączono do wspólnego rozpoznania, na podstawie art. 219 k.p.c.

Wyrokiem z dnia 21 grudnia 2011r., sygn. akt. IV U 1263/11, Sąd Okręgowy w Zielonej Górze Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołania (...) sp. z o.o.

Podstawę rozstrzygnięcia Sądu I instancji stanowiły następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne.

Płatnik składek (...) sp. z o.o. we W. prowadzi market (...) we W.. Zatrudnia pracowników, którym w okresach wskazanych w zaskarżonych decyzjach wydawał artykuły spożywcze i przemysłowe na określoną kwotę w ramach „talonu świątecznego”. Towary te pracownicy pobierali z hali sprzedażowej na podstawie kartki z informacją o kwocie przyznanego świadczenia. Kartka ta była podstawą z jednej strony do pobrania towaru, a z drugiej, do rozliczenia finansowego w kasie fiskalnej placówki. Świadczenie to było finansowane z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych.

U odwołującego od dnia 01.01.2007r. obowiązywał Regulamin Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych. Środki z funduszu, zgodnie z regulaminem przeznaczone były między innymi na:

- 1) pomoc finansowo- rzeczową,
- 2) organizacje wypoczynku dla dzieci i młodzieży,
- 3) organizacje rekreacji i sportu,
- 4) organizacje imprez masowych (festyny, pikniki, rajdy),
- 5) bony- kupony podarunkowe przydzielone pracownikom,
- 6) pomoc na cele mieszkaniowe,
- 7) budowę i utrzymanie ośrodków wypoczynkowych;

Zgodnie z § 5 Regulaminu, przyznanie ulgowych usług i świadczeń z funduszu oraz wysokości dopłat miała być uzależniona od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z funduszu socjalnego. Podstawę do obliczenia ulgowych usług i świadczeń socjalnych stanowić miało oświadczenie o dochodzie brutto za rok poprzedni na osobę w rodzinie, złożone w kolejnym roku kalendarzowym.

Płatnik składek w latach 2007-2009 przyznał na rzecz pracowników świadczenia w okresie świątecznym nazwane talonami świątecznymi. Wysokość tych świadczeń proponowali dla podległych im pracowników kierownicy poszczególnych działów odwołującego. Ustalając te wysokości kierowali się oni przede wszystkim oceną danego pracownika pod kątem jego przydatności w pracy. W szczególności brali pod uwagę ilość chorobowych absencji, zaangażowanie i rzetelność w pracy, staż pracy danego pracownika. Oprócz tych podstawowych kryteriów brali też pod uwagę znaną im z kwestionariuszy składanych przy przyjęciu do pracy sytuację rodzinną danego pracownika. Z rozmów z pracownikami oraz znajomości ich poza pracą kierownicy najczęściej orientowali się również w sytuacji

materialnej i osobistej danego pracownika. Te okoliczność również brali pod uwagę składając propozycję wysokości talonu świątecznego dla danej osoby. Propozycje te składane były pracownikowi kadr a stąd trafiały do prezesa odwołującego, który najczęściej je akceptował.

W okresie objętym kontrolą pracownicy nie składali na piśmie oświadczeń o stanie rodzinnym i dochodzie na członka rodziny. Taki obowiązek wprowadzono po kontroli ZUS ustanawiając jednocześnie progi dochodowe, po przekroczeniu których pracownicy byli uprawnieni do otrzymania talonu w określonej wysokości.

Zainteresowani najczęściej nie znali szczegółowo zasad przyznawania świadczeń w postaci talonów świątecznych jak i regulaminu ZFŚS obowiązującego u odwołującego. Wiedzieli, że o wysokości tych świadczeń decydują przede wszystkim ich bezpośredni przełożeni składając w tym zakresie propozycje do Prezesa odwołującego. Nie orientowali się, czy na wysokość tego świadczenia ma wpływ ich sytuacja rodzinna, życiowa i majątkowa.

Niektórzy z nich o sytuacji tej informowali w pracy a niektórzy nie. Wszyscy byli zadowoleni z talonów przed świętami.

Powyższy stan faktyczny Sąd I instancji ustalił na podstawie dokumentów zgromadzonych w aktach ZUS, dokumentów przedłożonych do akt niniejszej sprawy oraz zeznań przesłuchanych świadków i zainteresowanych.

Sąd Okręgowy, mając na uwadze § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998r. w sprawie szczegółowych zasad ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (Dz. U. nr 161, poz. 1106 z późn. zm.), art. 2 ust. 1 pkt 1 i art. 8 ustawy z dnia 4 marca 1994r. o Zakładowym Funduszu Świadczeń Socjalnych (Dz. U. z 1996r., nr 70, poz. 335 z późn. zm.) stwierdził, że wszystkie odwołania są bezzasadne. W ocenie Sądu Okręgowego treść § 5 regulaminu nie pozostawia wątpliwości, że przyjęte w odwołującej firmie - w praktyce - zasady przyznawania talonów odbiegały od zasad ustalonych w obowiązującym regulaminie ZFŚS, skoro wszyscy pracownicy otrzymywali wypłaty pieniężne w kwocie uzależnionej przede wszystkim od oceny pracy danego pracownika dokonywanej przez jego przełożonego. Z zeznań wszystkich słuchanych w sprawie świadków w ocenie Sądu I instancji wynikało jednoznacznie, że właśnie to kryterium było decydującym, jeżeli nie jedynym przy określeniu wysokości talonu dla danego pracownika. Przełożeni brali tu pod uwagę dyspozycyjność danego pracownika co wiązało się z ilością absencji chorobowych, rzetelność w pracy, zaangażowanie w pracy i staż pracy danego pracownika. Tego typu kryteria zdaniem Sądu Okręgowego jednoznacznie dyskwalifikują świadczenie jako świadczenie socjalne.

W ocenie Sądu I instancji stosowanie takich kryteriów w jakimkolwiek stopniu oznacza, że świadczenie w postaci talonów świątecznych traci przymiot świadczenia socjalnego a staje się quasi nagrodą, premią za pracę, za stosunek do tej pracy danego pracownika. Jest to niedopuszczalne, ponieważ pomoc z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych w żadnej, nawet najmniejszej mierze, nie może być uzależniona od oceny danego pracownika pod kątem wypełnienia przez niego jego pracowniczych obowiązków. W ocenie Sądu I instancji, odwołujący przyznał talony świąteczne z naruszeniem art. 8 ust. 1 i 2 w/w ustawy o ZFSS, przez co w sensie prawnym nie są one świadczeniem socjalnym, a jeżeli tak, nie mogą korzystać z uprawnień przyznanych tym świadczeniom przez system ubezpieczeń społecznych. Pomoc z funduszu może być dokonywana wówczas, gdy uzależnia się jej przyznanie od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej pracownika.

Wskazując na powyższe Sąd I instancji na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołania od zaskarżonych decyzji, o czym orzekł w wydanym wyroku.

Powyższy wyrok w całości apelacją z dnia 1 lutego 2012r. zaskarżyła (...) sp. z o.o. reprezentowana przez radcę prawnego. Apelująca Spółka zarzuciła Sądowi I instancji:

1) mający wpływ na treść zaskarżonego wyroku błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia polegający na uznaniu, że świadczenia zostały przyznane bez rozeznania sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej pracowników powoda;

2) naruszenie prawa materialnego poprzez błędną wykładnię art. 8 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych.

Wskazując na powyższe apelująca Spółka wniosła o zmianę zaskarżonego orzeczenia.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Zarzuty apelacji okazały się bezzasadne, a zatem należało ją oddalić.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd I instancji przeprowadził wyczerpujące postępowanie dowodowe, a zebrany materiał poddał wszechstronnej ocenie z zachowaniem granic swobodnej oceny dowodów przewidzianej przez art. 233 § 1 k.p.c. Na tej podstawie Sąd Okręgowy poczynił prawidłowe ustalenia faktyczne i rozważania prawne, które tutejszy Sąd w pełni podziela i przyjmuje za własne bez potrzeby ponownego ich przytaczania.

Istota sporu w analizowanej sprawie sprowadzała się do rozstrzygnięcia czy prawidłowo organ rentowy uznał, że od wypłaconych pracownikom (...) sp. z o.o. we W. talonów świątecznych należy odprowadzić składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne. Trafnie wskazał na powyższe Sąd I instancji i całe postępowanie dowodowe prowadzone było w celu wyjaśnienia tej kwestii sporne.

Na wstępie rozważań własnych, należało powołać podstawy prawne orzeczenia.

Zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z Funduszu uzależnia się od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu.

Wskazać należy, iż to pracodawca gospodaruje środkami funduszu, dokonuje podziału środków funduszu na poszczególne rodzaje działalności socjalnej i przyznaje poszczególnym uprawnionym świadczenia finansowane z funduszu na zasadach określonych w regulaminie zakładowego funduszu świadczeń socjalnych. Z funduszu mogą być finansowane tylko te rodzaje działalności socjalnej, które są objęte ustawową definicją pojęcia „działalność socjalna”. Swoboda regulacji w regulaminie zasad przyznawania indywidualnych świadczeń jest ograniczona ustanowioną przez ustawodawcę w art. 8 ust. 1 cyt. ustawy ogólną zasadą, że przyznawanie tych świadczeń ma być uzależnione od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z funduszu.

Fundusz świadczeń socjalnych jest instytucją prawną, która ma łagodzić różnice w poziomie życia pracowników i ich rodzin. Jest on wyrazem funkcji społecznej zakładu pracy, zaś jego adresatami są zwłaszcza rodziny o najniższych dochodach.

Oznacza to, co należy uwzględnić w zakładowych regulaminach świadczeń socjalnych, że, przyznawanie ulgowych świadczeń i wysokość dopłat z funduszu powinno być uzależnione od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby korzystającej z funduszu. Przy ocenie sytuacji materialnej pracownika należy brać pod uwagę dochody pracownika osiągnięte poza zakładem pracy, a także dochody członków rodziny, pozostających we wspólnym gospodarstwie z pracownikiem.

Sąd Najwyższy w wyroku z 6 lutego 2008 r. II PK 156/07 (OSNP 2009/7-8/96) wskazywał w uzasadnieniu :”Możliwe jest przyjęcie średniego dochodu na członka rodziny jako usprawiedliwionego kryterium oceny sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby ubiegającej się o przyznanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokości dopłat z funduszu świadczeń socjalnych bo jest to obiektywnie czytelny i miarodajny sposób oceny zasadności ubiegania się o świadczenia z tego funduszu”.

Z kolei w literaturze ujęto następujące poglądy doktryny:

1) Danuta Fyszemberg wyjaśnienia (Sł.Pracow.1997.2.20): „Określając sytuację materialną (art. 8 ustawy z 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych) zakład pracy powinien uwzględnić nie tylko wynagrodzenie otrzymywane przez pracownika w danym zakładzie”.

2) Monika Mrozowska artykuł (Pr.Pracy.2001.11.10): „Ustalając regulamin dysponowania funduszem trzeba pamiętać o podstawowej zasadzie: przyznawanie ulgowych świadczeń i wysokość dopłat z funduszu powinno być uzależnione od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby korzystającej z funduszu. [...]. Przy ocenie sytuacji materialnej pracownika należy brać pod uwagę dochody pracownika osiągnięte poza zakładem pracy, a także dochody członków rodziny, pozostających we wspólnym gospodarstwie z pracownikiem”.

3) Arkadiusz Sobczyk artykuł (PiZS.1996.8-9.85): „Wydatkowanie kwot z Funduszu niezgodnie z ustawą będzie miało miejsce zarówno wtedy, gdy pracodawca przeznaczy je na cele ekonomiczne swojego zakładu, jak również wtedy, gdy ulegnie naciskom związków i wypłaci wszystkim pracownikom premie świąteczne lub na cele o podobnym niesocjalnym charakterze, nie stosując kryteriów z art. 8 ustawy”.

4) Jadwiga Stefaniak wyjaśnienia (Sł.Pracow.2001.4.14): „Na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych - przyznanie świadczenia oraz jego wysokość uzależnia się od spełnienia przez osobę uprawnioną kryteriów socjalnych, z których najważniejszym jest sytuacja materialna. Ponieważ przepisy ustawy nie określają sposobu dokumentowania dochodów pracowników do celów socjalnych, pracodawca może i powinien, według zasad przyjętych w wewnętrznym regulaminie, poprosić o oświadczenie o sytuacji dochodowej pracownika i członków jego rodziny. Bowiem o sytuacji materialnej pracownika decydują nie tylko jego zarobki w firmie, ale także sytuacja dochodowa osób, które wraz z pracownikiem prowadzą wspólne gospodarstwo domowe. Informacje podane przez pracownika posłużą ustaleniu wysokości dofinansowania z Funduszu”.

5) Jadwiga Stefaniak artykuł (Sł.Pracow.2008.10.33):

„Jednym ze sposobów pozyskiwania informacji o sytuacji socjalnej osoby uprawnionej i jej rodziny może być jej oświadczenie”.

W przedmiotowej sprawie bezsporne było, że świadczenia w postaci talonów świątecznych zostały wypłacone pracownikom przez pracodawcę w wysokości uzależnionej od oceny danego pracownika, pod kątem jego przydatności w pracy. W szczególności kadra kierownicza proponując wysokość świadczenia brała pod uwagę ilość chorobowych absencji, zaangażowanie i rzetelność w pracy, staż pracy danego pracownika. Świadczenia te były wypłacane bez pisemnego wniosku oraz bez oświadczenia o wysokości dochodu przypadającego na jedną osobę w rodzinie mimo, iż takie wymogi u odwołującego płatnika przewidywał wprost Regulamin Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych, w istocie zatem bez oceny sytuacji materialnej i życiowej przez pracodawcę a więc wbrew zasadzie wynikającej z art. 8 ust. 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych. Oznacza to, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych prawidłowo uznał je za przychód.

W niniejszej sprawie odwołujący pracodawca (...) sp. z o.o. winien był dokonać analizy sytuacji życiowej, materialnej i osobistej każdego pracownika z osobna w oderwaniu od kryteriów oceny przydatności pracownika na danym stanowisku i jego dyspozycyjności. Nie musi to przy tym wiązać się z podejmowaniem nadzwyczajnych działań ze strony pracodawcy, generowaniem dodatkowych sił i środków. Zdaniem Sądu Apelacyjnego wystarczające byłoby złożenie przez każdego pracownika oświadczenia o wysokości dochodu na jednego członka rodziny ze wskazaniem ile osób i w jakim wieku składa się na rodzinę pracownika. Taka informacja ujmowałaby w istocie nie tylko dochody pracownika osiągnięte u odwołującego, ale także dochody pracownika osiągnięte poza zakładem pracy, a także dochody członków rodziny, pozostających we wspólnym gospodarstwie domowym z pracownikiem. Powyższe obrazuje zarówno sytuację osobistą, rodzinną jak i materialną, jak tego wymaga ustawa. Stanowisko takie jest prezentowane zarówno w orzecznictwie Sądu Najwyższego jak i literaturze przedmiotu.

W tej sytuacji przychód osiągnięty przez pracowników w postaci wypłat pieniężnych z tytułu talonów świątecznych stanowi podstawę wymiaru składek w myśl art. 18 ust. 1 ustawy z 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w zw. z § 1 rozporządzenia z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe (Dz. U. Nr 161, poz. 1106). Wobec czego zaskarżone decyzje organu rentowego były prawidłowe.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł jak w sentencji wyroku.

/SSA Katarzyna Wołoszczak/ /SSA Iwona Niewiadowska-Patzer/ /SSA Hanna Hańczewska-Pawłowska/
